

obogaćenje liturgijskog repertoara. Trebalo bi da inicijativa koju započinjemo u glazbenom prilogu ovog broja *Sv. Cecilije* bude i poticaj suradnicima ovog časopisa i svim crkvenim glazbenicima, jer ovakva nastojanja nadilaze mogućnosti pojedinaca.

Našu prebogatu liturgijsku glazbenu baštinu nije moguće odjednom zahvatiti niti prihvatiti.

Najprikladniji za obnovljeno bogoslužje, ujedno i najbrojniji njezin dio, čine popijevke, himni i psalmi. Mnoge od takvih jedinica imaju prelijepi pokrajinski glazbeni izraz koji je kadar ponijeti u oduševljenju cijeli Božji puk našeg jezičnog područja. To bi mogao biti zadatak sadašnjeg našeg obnoviteljskog nastojanja.

UREDNIŠTVO

ČLANCI

Glazbena zrnca iz Bosne Dva goda u godini

Zdenka Miletić

Sviće. Rumen iznad planinskih krovova najavljuje dolazak prvih sunčanih zraka. Ptičji pjev oživljava. Svježije je. Kad bih papiru mogla udahnuti ono što osjećam promatrajući ovo lijepo jutro, slika bi bila bogatija i vjernija. Privlačno planinsko mjestance Fojnica već je oživjelo. Sivilo dima što se diže iznad kuća nestaje u zraku. Crkva visoko na hridi i stogodišnja razgranata lipa ispred nje vide se nekako svečanije. Kako i ne bi kad je danas blagdan Duhova, crkveni god u Fojnici. Već rano u zoru čuli su se praporci i topot konja upregnutih u kolima. Treba naći smještaj, jer kasnije su svi putovi koji vode u mjesto zakrčeni. Tek po koji konjanik uspije se kasnije probiti i svog konja odsedlati. Čaršija se puni svjetlom. Miris s raznja mami sladokusce. Hoda svijet. Jedni raspituju za rodbinu, drugi kupuju sitnice izložene pod šatorima, cure zagledaju momke i obratno. Na prvi pogled sveopći metež iako svatko zna svoj pravac. Kafanice pune dokonih koji uz findžan crne kave promatraju tu neobičnu vrevu.

Okolo deset sati oglasiše se zvona s crkvenog tornja. Ograda oko crkve načičkana je djecom i starijim svijetom, kojemu nije do hodanja. Prispjeli su i izaslanici samostana Kreševo i Kraljeve Sutjeske. Običaj je od starih vremena da se iz ta tri drevna samostana ovom zgodom, obide patron crkve i donese braći »čaša ljubavi« tj. poculum caritatis. U razgovoru sam doznala: da se donosi vino, a odnosili su nekad u svoje samostane iz Kreševa desetak oka »koščana« (keštena), iz Sutjeske na sv. Ivu Krstitelja oku-dvije suhe slanine, a iz Fojnice na Duhove oko oku »halve«. Taj se običaj proširio i na druge samostane, kao u Visokom, Olovu i Konjicu.

Oglašava se zvono drugi put. Članovi pjevačkog zbora okupljaju se. Rijeka ljudi već se uspinje strmom cestom prema crkvi. Čaršija se prazni da bi do početka mise svaki kršćanin našao mjesto

u lijepoj fojničkoj crkvi. Nekad je važno pravilo: Sramota je šetati dernekom dok se vrši služba Božja.

U crkvi je ipak najsvečanije. Svi su prožeti istim mislima, bez obzira na dob ili individualnost. Tko to zapaža, može jedino da pada iz divljenja u ganuće ili obratno. Upravo razmišljam. Ima u tom našem narodu valjanoga, zdravoga, životne mudrosti, čistih i čvrstih nazora, općenito ljudskog.

Po završetku pučke mise, puk se razilazi da na zeleni u prirodi zajednički s rodbinom ručaju. Mladarija tek pregrize zalogaj pite, jer im se žuri kolu. Već se čuju tambura i čemane (violina), a oko svirača gusta i duga spirala puna ritma pokreće se. Razigrana mladež daje si oduška u lakom poskakivanju i preplitanju nogu na sve moguće načine. Nije rijetkost vidjeti u kolu i pokoje osrednjih godina čeljade. Povučte želja! Bake negdje iz prikrajka zagledaju tko s kim priča (ašikuje), žene u mislima biraju prikladnog momka, koji ne bi bio loš zet, muževi uz čašicu šljive raspredaju na duhovit način događaje. Strahovito veliko šarenilo pozornice derneka.

Vrijeme prolazi. Kad sunce priđe zapadu, čaršija se prazni, kolo osipa. Svak se svojoj kući sprema. Koliko radosti na obrazima djevojke za jeftine menđuše (naušnice) dobivene u amanet! Koliko sreće i veselja u srcima tog jednostavnog i prostodušnog puka! Kola za kolima odlaze, pjesme se gube sve više u daljinu. Pokoje čeljade uzjahu svoga dorata da i topot kopita ogluhne na strmoj šumskoj stazi.

Međutim, mjesto Fojnica izabrala je sebi za zaštitnika sv. Antuna Pustinjaka. Taj blagdan je drugi crkveni god. Oštra i surova planinska klima svodi svu proslavu samo u crkvu. Obavljaju se zavjeti, ophodi se crkva, i sve drugo što tom prilikom narod običava činiti. Crkva je potpuno ispunjena vjernicima. Vičan je ovaj naš čovjek priti snijeg visok do pojasa, a i susret s pokojom zvjerkom vješto zna zaobići.

Ovdje bih spomenula nekoliko običaja iz okoline Fojnice koji su do danas dobro očuvani. Dijete, čim pođe u školu vlada se u crkvi kao i odrasli. Ulaskom u crkvu prekrži se i pred glavnim oltarom, na velikim koljenima, razapetih ruku moli pet očenaša na čast pet rana Isusovih, dok odrasli to čine na svome mjestu. Ovo je puk naučio od svojih ujaka (fratarara). Neobično se doima i običaj kada misnik (svećenik) na prikazanje podiže posvećenu Hostiju i zatim kalež s posvećenim vinom da svi prisutni na velikim koljenima podižu ruke iznad čela (glave) i spuštaju se u duboki poklon do zemlje. To je izraz žive vjere. Za vrijeme pričesti pjeva puk iz poštovanja stojeći: *Zdravo, tijelo Isusovo*. Napjev je fojnički, nastao u narodu. Kreševo ima svoj napjev, koji se u mnogome razlikuje od fojničkog. Ovo se redovito pjeva na svakoj pučkoj misi izuzev mlade nedjelje (prva iza mladaka), kada se pjeva: *Ponizno se Teb' klanjamo...* (kompozicija fra Vice Vicića).

Na sam blagdan sv. Antuna u toku mise pjeva se pjesma posvećena svecu, kojoj je autor i kompozitor fra Vice Vicić. Pjesma ima sedamnaest strofa, pa je zborovođa prikladno dijeli i njom ispunjava pjevane dijelove mise. Pjeva se samo u Fojnici s okolnicom, pa ju je s te strane vrijedno zabilježiti. U analizu teksta neću ulaziti, jer sam u članku o kompozitoru fra Vici Viciću to podrobnije učinila. Navodim melodiju i tekst popijevke.

Sv. Anti Pustinjaku

o. V. Vicić

Blago se te - bi, o Fojni - co na - ša,
Jer dragi ka - men po srići si na - šla
Antuna svetog seb' zašti - telja, obranitelja

2. Antune, dakle, Ti Fojnicu brani
I nas sve tužne svakog zla obrani.
Jer molbe Tvoje jake su kod Boga
Milostivoga.
3. Ti rad poštenja Boga velikoga
Baci raskošja svita nesrićnoga;
Od malo godina u pustinju bižiš,
Jer Boga slidiš.
4. Sto i pet godina Ti živi na svitu,
Slabom svom tilu ne dade bit situ,
Nego ga gladom i žeđom moriš,
Da raj izdvoriš.
5. Gola zemljica postelja ti biše,
Za jastuk kamen imadiše,
Pak se još kitiš drugim kripostima,
Plemenitima.
6. Ti, Anto, diliš sva imunstva svoja,
Samo nek bude Rajska slava Tvoja,
Pak u uboštvu Spasitelja slidiš,
Da ga gor vidiš.

7. *Kamo poniznost, kamo ustrpljenje,
Kamo čistoća, kamo ukroćenje?
Kamo još ljubav i kriposti druge?
Kazivat duge.*
8. *Ti vazda čini rat protivu đavlu
I s križem svetim njemu satra glavu,
I vas je jako od Tebe dar'tao,
Teb' se bojao.*
9. *Cesar Konstantin knjigu napis'o je,
Sebe i dicu, Teb' priporučuje,
Da za njih moliš Boga privišnjega
Svemogućega.*
10. *I mi se Tebi, Anto, pridajemo,
Molitvam Tvojim priporučujemo.
Čuvaj nas ognja i drugi nemoći
Božjom pomoći. Amen.*

Poslije podizanja

11. *Isuse dragi i milostivi Bože,
Nek milosrđe Tvoje nas pomaže.
Po molbi našeg Antuna svetoga
I kripostnoga.*
12. *Ti znaš, prijaki svita Stvoritelju,
Da smo svi slabi, mili Spasitelju,
Brez Teb' i sveti' ništa ne moremo,
Da i hoćemo.*
13. *Zato Vojnika mi Tvoga molimo,
Pomoć od Tebe po njemu prosimo.
Podaj nam kripost u potriba' svaki'
Ti koj' si jaki.*
14. *Ti blagoslovi nam dušu i tilo,
Da zapovidi izvaršimo čilo,
I nji' da nikad mi ne pristupimo,
Već opslužimo.*
15. *Čuvaj nas, Bože, vražje napasti,
Žalostne kuće, paklene propasti,
Da Te mi gori na nebu vidimo,
Tebe falimo.*
16. *Istina jesti da dostojni nismo,
Kod griha naši' koji' počinismo;
Al' se kajemo što smo sagrišili,
Teb' uvidili.*
17. *Slava Ti budi, o Prisveto Trojstvo,
Tebi se klanja svo Nebesko Vojstvo.
I mi se s njima zajedno klanjamo,
Blagoslivljamo. Amen.*

Po završetku mise u svakoj kući su gosti, od najsiromašnije do najimućnije. Domaćica nudi što je najbolje mogla pripremiti. Tu se vidi ono pravo bosansko gostoprimstvo. Ništa me ne može tako ispuniti tihim, istinskim osjećajem, kao crte našeg patrijarhalnog života. Gost ne gleda u ponuđenom samo jelo nego i sve dobre dane, lijepa jutra dok je to domaćin gajio i prijatne večeri dok je zalijevao ili napajao i radovao se stalnom napredovanju. Iza svega ovoga što mogu još reći?

Ovi raznovrsni dojmovi koji izbijaju iz moje nutrine, a ima ih mnogo, stvorit će tek blijedu sliku stvarnoga. Istina je da se ovo odnosi samo na stanovništvo okolnih sela. Žitelji mjesta Fojnice imaju modernije tendencije življenja, pogotovu mlade generacije. To čini postupan utjecaj i na mlade sela. Vrijeme staro odnosi i zato poštuju stare temelje, ali time ne mislim reći, da nemamo pravo novo stvarati ili prihvaćati.